

3. Забезпечення права на доступ до правосуддя в умовах воєнного стану. URL.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_Zabezpech_prava_na_dostup_do_pravosud_20_09_2024.pdf/
(дата звернення 23.09.2024).

4. Облік посад суддів. URL. <https://vkksu.gov.ua/oblik>) (дата звернення 23.09.2024).

Фоміна Юлія Михайлівна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)*

Науковий керівник: професор Макушев П. В.

АНАРХІЗМ ЯК МОЖЛИВА АЛЬТЕРНАТИВА ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННЮ

Сучасні соціально-політичні зміни, викликають певні кризи легітимності, корупції та соціальної нерівності все частіше виникає питання щодо ефективності державного управління та можливих альтернатив. А чи можливо подолати зазначені кризові явища за допомогою бездержавного суспільства? Є така суспільно-політична концепція, як анархізм, вперше зустрічається у праці «Республіка», що написав давньогрецький філософ Платон. Далі цією проблематикою займалися: Ж-Ж. Руссо, Д. Дідро, М.Бакунін, П. Крапоткін та інші.

Сучасний анархізм передбачає критику будь-якої форми централізованої влади, яка на думку анархістів, є засобом гноблення особистої свободи та індивідуальної автономії. Анархізм як політична ідеологія пропонує радикальну альтернативу державному управлінню, базуючись на принципах відсутності централізованої влади, самоорганізації громад та солідарності. Саме тому, анархізм - ідеологія, що ставить під

сумнів саму необхідність державної влади, - стає не просто теоретичною концепцією, а можливою, реальною альтернативою, яка може відповісти на виклики сьогодення. Важливість цієї теми обумовлена необхідністю дослідження потенціалу анархізму як дієвої альтернативи у сфері суспільно-політичного управління.

Одним із провідних мислителів анархізму був Р. Рокер, який у своїй праці «Націоналізм і культура» критикує та наголошує, що держава часто використовує ідею національної ідентичності для легітимізації своєї влади, водночас пригнічуючи свободи громадян. На його думку, саме через підпорядкування національним ідеям суспільства обмежуються вільні ініціативи, а держава отримує необмежену владу. Він вважає, що держава слугує інструментом репресій та пригноблення, що суперечить основним принципам свободи і рівності [5, с. 124].

Окрім цього, П. Маршалл у книзі «Заповіт свободи» акцентує увагу на тому, що анархізм не лише теоретична концепція. Він наголошує на тому, що анархістський рух не є суто руйнівною силою, а навпаки протистояв примусовим структурам влади, мав великий вплив на історичні процеси, де вони втілювалися в практичну форму організації суспільства, яка ґрунтувалася на принципах свободи та рівності [4, с. 60].

Д. Скотт у своїй праці «Держава як ворог» акцентує увагу на тому, що державна влада за своєю суттю є примусовою силою, яка постійно обмежує індивідуальну свободу. На думку Д. Скотта стверджує анархізм не просто протистоїть державі, але й пропонує альтернативу у вигляді автономних суспільних структур, де взаємодія між людьми базується на рівноправності та кооперації, а не на примусі [6, с. 104].

Окрім того, анархістські ідеї значною мірою вплинули на розвиток багатьох суспільних рухів у різних частинах світу. Зокрема, ці ідеї лягли в основу робітничих і профспілкових рухів у Європі та Америці, які боролися за права трудящих та протистояли експлуатації [4].

Ще одним прикладом є махновський рух. Під час Української революції 1917-1921 років Н. Махно, відомий анархістський лідер, очолив армію, яка стала відомою як Революційна повстанська армія України. Махно та його прихильники створили вільні території, на яких відбувалося самоврядування без втручання державної влади. Основними принципами цих територій були колективна власність на землю, рівність і свобода. Цей досвід махновців залишається одним із найяскравіших прикладів анархістської організації [1].

У XXI столітті анархістські ідеї продовжують відігравати важливу роль у політичних рухах по всьому світу. Анархізм часто розглядається як утопічну концепцію, проте сучасний досвід показує, що його ідеї можуть бути успішно реалізовані у вигляді локальних проектів самоорганізації та громадських ініціатив.

Сучасні анархістські рухи активно використовують технології для координації протестних акцій і поширення своїх ідей [2], грають важливу роль у дослідженні та просуванні анархістської теорії.

Видавництво AK Press робить вагомий внесок у поширення анархістської літератури, що дозволяє сучасним активістам мати доступ до важливих текстів, які формують теорію та практику анархізму. Одним із прикладів таких ініціатив є колективи, як The Black Rose Anarchist Federation [7]. Ці групи працюють над впровадженням анархістських ідей у сучасні суспільні рухи, пропонуючи альтернативу централізованій владі та ієрархії. Їхня діяльність фокусується на створенні спільнот, що базуються на принципах рівності, взаємодопомоги та солідарності, без насильницьких або авторитарних структур.

Як свідчать дослідження П. Маршалла, анархістські ідеї мали значний вплив на розвиток революційних рухів та формування альтернативних структур влади, заснованих на принципах рівності й свободи [4]

Анархізм, хоча й сприймається багатьма як утопічна ідея, насправді пропонує реалістичну та дієву альтернативу централізованому державному

управлінню. Як показує досвід історії та сучасних рухів, анархістські ідеї можуть бути втілені в життя, створюючи нові форми організації суспільства, що базуються на рівності, свободі та самоорганізації [1]. У той час як сучасні держави часто використовують репресивні методи для збереження своєї влади, анархізм дає можливість розбудови суспільств без ієрархії та централізації, пропонуючи модель, яка не лише критикує поточну систему, але й пропонує реальні шляхи до її трансформації.

Отже, наразі ми вважаємо, що анархізм залишається однією з можливих альтернатив, яка ставить під сумнів домінуючі моделі централізованого управління. Його ідеї можуть слугувати основою для вирішення проблем, пов'язаних з екологією, соціальною нерівністю та державним контролем. І хоча повна відмова від держави може здатися недосяжною в сучасних умовах, анархістські рухи пропонують альтернативні, реальні шляхи до створення децентралізованих та справедливих суспільств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "Анархізм у сучасному політичному дискурсі". Political Theory, 2019.
2. "Анархістські ідеї в епоху глобалізації". Globalizations Journal, 2020.
3. Інститут анархістських досліджень (Institute for Anarchist Studies). <https://anarchiststudies.org>.
4. Маршалл П. Заповіт свободи: Історія анархізму. АК Press, 1992.
5. Рокер Р. Націоналізм і культура. АК Press, 1947.
6. Скотт Дж. Держава як ворог: Анархізм і політика. Yale University Press, 1998.
7. The Black Rose Anarchist Federation. <https://blackrosefed>